

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.002.02.2023

Pan
Jerzy Jęczmienionka
Dyrektor
Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej
w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9
35-045 Rzeszów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/23/001 – Działania podejmowane na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie ¹ , ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektorem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Rzeszowie od dnia 21 grudnia 2015 r. jest Pan Jerzy Jęczmienionka. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania podejmowane przez regionalny ośrodek polityki społecznej na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	Małgorzata Milanowska – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/10/2023 z dnia 5 stycznia 2023 r. Robert Szwagiel – doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/9/2023 z dnia 5 stycznia 2023 r.

(akta kontroli str. 1-2; 24)

---

¹ Zwany dalej: ROPS.

² Zwany dalej: Dyrektorem.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, zwanej dalej: ustawą o *NIK*.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie, mimo wiedzy na temat szkodliwości spożywania napojów energetyzujących⁵ przez dzieci i młodzież, nie podjął działań ukierunkowanych na ograniczenie ich dostępności i spożywania.

Jeszcze w 2011 r. opublikowano badania opracowane na zlecenie ROPS, które wskazały na powszechne spożywanie przez młodych ludzi energetyków. Jednak dostępnych od wielu lat informacji w tym zakresie nie wykorzystał w swojej bieżącej działalności. Także w kolejnych badaniach przeprowadzonych wśród uczniów nie zajął się tym zagadnieniem, uzasadniając to brakiem jakichkolwiek wskazań od innych podmiotów.

W okresie objętym kontrolą nie diagnozował i nie monitorował problemów społecznych wynikających ze spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież. Nie uwzględnił także tego zagadnienia w ramach realizowanych zadań promocji i ochrony zdrowia, w tym w opracowanych programach profilaktycznych z zakresu uzależnień.

Zdaniem NIK wykorzystanie przez ROPS wynikających z przepisów prawa kompetencji w zakresie promocji i ochrony zdrowia oraz opracowywania programów w tym zakresie, ukierunkowanych na problematykę spożywania napojów energetycznych przez dzieci i młodzież, pozwoli na pełniejsze rozpoznanie ich potrzeb oraz istotnie wpłynie na zwiększenie świadomości społeczeństwa o szkodliwości energetyków.

---

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Napój energetyzujący (ang. energy drink) to potocznie napój energetyczny i energetyk, inny niż napój izotoniczny – pobudzający, przeważnie gazowany napój bezalkoholowy, z reguły zawierający kofeinę, taurynę i guaranę. https://pl.wikipedia.org/wiki/Nap%C3%B3j_energetyzuj%C4%85cy. Zwany dalej: napojem energetyzującym, napojem energetycznym lub energetykiem.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania podejmowane przez regionalny ośrodek polityki społecznej na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego.

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*⁶, zadania pomocy społecznej w województwach samorządowych wykonują jednostki organizacyjne – regionalne ośrodki polityki społecznej.

Według statutu celem działania ROPS jest realizacja zadań Samorządu Województwa Podkarpackiego w zakresie polityki społecznej, a w szczególności pomocy społecznej, profilaktyki oraz rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej.

W regulaminie organizacyjnym ROPS zapisano, że do jego zadań należą m.in. sprawy profilaktyki i rozwiązywania problemów z zakresu uzależnień oraz diagnozowanie i monitorowanie wybranych problemów społecznych w regionie. Żadne z zadań szczegółowych ROPS nie odnosiło się do problematyki spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież.

(akta kontroli str. 13-23; 36-52)

1.1 W latach 2020-2023 ROPS nie diagnozował i nie monitorował problemów społecznych wynikających ze spożywania napojów energetyzujących przez młodych ludzi.

(akta kontroli str. 3-6)

Przepisem art. 21 ust. 3a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*⁷ nałożona na samorząd województwa zadania dotyczące diagnozowania i monitorowania wybranych problemów społecznych w regionie.

Pan Jerzy Jęczmienionka, dyrektor ROPS wyjaśnił, że *powodem takiego stanu rzeczy było przeprowadzanie szeregu innych diagnoz i badań dotyczących wybranych problemów społecznych w zakresie m.in: spożywania alkoholu i używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną, realizacji macierzyństwa na przykładzie kobiet, którym udzielono schronienia w placówkach wspierających, przyczyn ubóstwa wśród osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, stanu leczenia uzależnień od alkoholu w województwie, usług opiekuńczych realizowanych w województwie. Ponadto rozpoczęte zostały diagnozy i badania dotyczące: problemów i trudności podkarpackich rodzin w kwestii wychowania i opieki nad dziećmi w wieku szkolnym, możliwości usamodzielnienia mieszkańców domów pomocy społecznej oraz diagnoza systemu pieczy zastępczej w województwie podkarpackim.*

(akta kontroli str. 3-6)

W 2011 r. upowszechniono wyniki zleconego przez ROPS badania wykonanego przez Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego w Warszawie pn. *Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie województwa podkarpackiego*. Wyniki tego badania pokazały, że zjawisko picia napojów energetyzujących stanowi istotny problem wśród młodych ludzi. W gimnazjach 79,9% dziewcząt i 92,7% chłopców deklarowało picie napojów energetyzujących przynajmniej raz w życiu, od jednego do pięciu razy w miesiącu

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.

⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.

37,5% chłopców i 21,3% dziewcząt, a ponad 20 razy w miesiącu – 6% chłopców i 0,6% dziewcząt. W szkołach ponadgimnazjalnych po napoje te, przynajmniej raz w życiu, sięgnęło już 84,8% dziewcząt i 95,5% chłopców. Od jednego do pięciu razy w miesiącu – 40,5% chłopców i 24% dziewcząt, powyżej 20 razy odpowiednio 2,1% chłopców i 1% dziewcząt.

(akta kontroli str. 26-33)

Na pytanie w jaki sposób wykorzystano pozyskaną w trakcie badania wiedzę, dyrektor wyjaśnił, że *badanie dotyczące używania napojów energetyzujących wśród młodzieży szkolnej stanowiło jedynie element wykonanego w 2011 r. przez Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego w Warszawie na zlecenie ROPS badania pn. Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie województwa podkarpackiego. Przyniesione badanie w zakresie używania napojów energetyzujących nie dotyczyło ich wpływu na organizm człowieka, a rozpowszechniania i częstotliwości używania, rodzaju wypijanych napojów oraz dostępności napojów energetycznych na terenie szkoły. W związku z brakiem jakichkolwiek podstaw w zakresie rozpowszechniania, dostępności i używania napojów energetyzujących ROPS nie podejmował dotychczas działań w tym obszarze.*

(akta kontroli str. 25-26)

Na pytanie, czy ROPS przeprowadził lub zlecił wykonanie innego badania wśród uczniów dotyczącego spożywania przez nich alkoholu, zażywania narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, niż opublikowane w 2011 r. badanie pn. *Picie alkoholu i używanie narkotyków przez młodzież szkolną na terenie województwa podkarpackiego*, dyrektor wyjaśnił, że w 2019 r. ROPS przeprowadził badanie pn. *Spożywanie alkoholu i używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną w województwie podkarpackim, w którym wzięło 1904 uczniów z 84 szkół z województwa podkarpackiego. W badaniu tym nie uwzględniono tematyki napojów energetyzujących w związku z faktem, iż inspiracją do ich przeprowadzenia był realizowany w 2019 r. międzynarodowy projekt European School Survey Project on Alcohol and Drugs (ESPAD), który także ww. tematyki nie uwzględniał.*

(akta kontroli str. 34-35)

Na pytanie, czy ROPS posiada wiedzę na temat szkodliwości spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież, dyrektor wyjaśnił, że w *strukturze ROPS funkcjonuje Oddział Profilaktyki Uzależnień i Przeciwdziałania Przemocy realizujący m.in. zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (szczegółowo określone w ustawie z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi) oraz przeciwdziałania narkomanii (szczegółowo określone w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii). Napoje energetyzujące, pomimo ogólnie dostępnych informacji oraz raportów z przeprowadzonych badań dot. ich szkodliwego wpływu na organizm człowieka, w świetle obowiązujących przepisów są środkami spożywczymi, których sprzedaż nie jest zakazana, ani w żaden sposób ograniczona, wobec powyższego nie stanowiły one przedmiotu działania Oddziału.*

(akta kontroli str. 3-6)

Dyrektor wyjaśnił, że Ekspert Wojewódzki przekazuje corocznie do ROPS jedynie informację o realizowanych przez siebie w bieżącym roku zadaniach, celem wykorzystania w przygotowywanym przez ROPS raporcie dla Sejmiku Województwa Podkarpackiego z wykonania Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.

Z treścią sporządzanych przez Eksperta Wojewódzkiego *Raportów o narkotykach i narkomanii w województwie podkarpackim*, pracownicy ROPS mieli możliwość zapoznania się dzięki ich publikacji na stronie internetowej Samorządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie (www.podkarpackie.pl).

Obecnie dostępny na stronie internetowej: <https://arch.podkarpackie.pl> *Raport o narkotykach i narkomanii w województwie podkarpackim w 2019 r.* zawiera m.in. dane dotyczące częstotliwości spożywania przez dzieci i młodzież napojów energetyzujących, które pochodzą z przeprowadzonego na zlecenie ROPS badania z 2011 r.

(akta kontroli str. 3-6)

W dniu 26 stycznia 2023 r. na stronie www.podkarpackie.pl nie było żadnego z ww. raportów.

(akta kontroli str. 7-12)

ROPS nie posiadał innych (formalnie przekazanych) informacji dotyczących spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież z terenu województwa podkarpackiego. Nie występował też do Samorządu Województwa Podkarpackiego, ani innych organów z wnioskami o realizację działań mających na celu ograniczenie dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież, nie podejmował też żadnych innych działań z własnej inicjatywy w tym zakresie. Głównym powodem braku działań w ww. zakresie są obowiązujące uregulowania prawne.

(akta kontroli str. 3-6)

1.2, 1.3 Zadaniem samorządu województwa, określonym w przepisie art. 14 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. *o samorządzie województwa*⁸, jest promocja i ochrona zdrowia. Samorząd Województwa Podkarpackiego w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 jako jedno z zadań wskazał promocję zachowań prozdrowotnych, także wzmocnienie świadomości społecznej i profilaktyki uzależnień. Do zadań własnych samorządu województwa/regionalnego ośrodka polityki społecznej, według art. 9 pkt. 1, 3 i 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. *o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych*⁹, dotyczących zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej, należy w szczególności:

- opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów polityki zdrowotnej wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców województwa – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami i powiatami,
- opracowywanie i wdrażanie innych programów służących realizacji zadań w zakresie ochrony zdrowia,
- podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych mieszkańców województwa.

Odnosnie realizacji obowiązków wynikających z cyt. powyżej przepisów dyrektor nie udzielił odpowiedzi. Wyjaśnił natomiast, że *w zakresie ochrony i promocji zdrowia ROPS w imieniu Samorządu Województwa Podkarpackiego odpowiada za przygotowanie i realizację Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Program powinien uwzględniać cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określone w Narodowym Programie Zdrowia (NPZ).*

Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2030 został opracowany zgodnie z drugim

⁸ T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2094.

⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1285 ze zm.

celem operacyjnym – Profilaktyka uzależnień NPZ na lata 2021-2025. Cele operacyjne NPZ, jak i określone zadania służące realizacji tych celów nie uwzględniają tematyki napojów energetyzujących.

(akta kontroli str. 3-6)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

IV. Uwagi i wnioski

W związku z tym, że nie stwierdzono nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Rzeszów, 24 lipca 2023 r.

Kontroler
Małgorzata Milanowska
Główny specjalista k.p.

/-/

Robert Szwagiel
Doradca techniczny

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/